

Stefan Olsson, stefan.s.olsson@dom.se, 0411-691 26

Justitiedepartementet
Enheten för processrätt och domstolsfrågor

Yttrande över betänkandet Rekrytering av framtidens domare (SOU 2017:85)

Sammanfattning

Utredaren fick i uppdrag att säkerställa att alla domstolar i hela landet även i framtiden kan rekrytera domare som tillhör de allra skickligaste och för yrket mest lämpade juristerna. Det är en hög men kanske självklar ambition. I utredningen konstateras att;

- antalet kvalificerade sökande till ordinarie domartjänster måste öka och
- att såväl domstolarna som domaryrket måste vara attraktiva alternativ för de skickliga och för yrket mest lämpliga juristerna eftersom
- domstolarna är konkurrensutsatta som arbetsgivare för skickliga jurister.

Detta är väl kända sanningar för oss som arbetar i domstolarna. Flera av de förslag som lämnas handlar om urvalet och processen i övrigt vid antagningarna liksom ansvaret för denna. De förslagen är inte dåliga, men ett genomförande påverkar knappast *antalet* kvalificerade sökande. En föreslagen åtgärd som kan få viss effekt är däremot ett utökat antal fiskalsplatser .

Sammantaget är det tveksamt, på gränsen till orimligt att anta, att ett genomförande av utredarens förslag löser de problem med för få sökande till domartjänsterna som Sveriges domstolar brottas med.

Allmänna reflexioner över utredarens förslag

Inledning

Det handlar i denna del inte så mycket om vad som föreslås utan om vilka frågor som undviks.

För att få fler sökande med rätt kompetens och kvalitéer i övrigt krävs en ordentlig diskussion om

- arbetsbörda jämfört med utrymmet för personlig kompetensutveckling,

- arbetsuppbyggnadernas innehåll,
- vilken lön som ska erbjudas en ordinarie domare samt
- möjligheter till karriär (chefsbefattning/specialisering etc.).

Den diskussionen finns det alldeles för lite av i betänkandet, vilket möjligen kan hänföras till att direktiven begränsat utredaren i allt för hög utsträckning. Att nu angivna områden är relevanta framgår tydligt av den enkätundersökning som gjorts (se s. 141) där 33 procent på eget bevåg i öppna svar och alltså utan att enkäten innehöll specifika frågor om detta, angav att faktorer som skulle göra det attraktivt att söka en fast domaranställning var bl.a.

- högre lön,
- bättre anställningsvillkor/lägre arbetsbörda och
- arbetets innehåll/arbetsuppgifterna.

Lönen

Lönen för domare är en känslig fråga som sällan diskuteras offentligt. Det är naivt att tro att domstolarna ska kunna rekrytera de allra skickligaste juristerna utan att lönen finns med som en faktor av betydelse.

Arbetsbördan och arbetsuppgifterna

En ordinarie domare på en underrätt har idag ansvar för målen från ax till limpa. En del uppgifter kan delegeras men domaren måste ändå lägga sin tid på många (för en domare) okvalificerade uppgifter som borde kunna utföras av andra, rättsbildade eller inte. En rejäl översyn av rättegångsbalken/tingsrättsinstruktionen / (motsvarande för andra domstolsslag än de allmänna) och en uppbyggnad av en beredningsorganisation värd namnet skulle frigöra tid för mer stimulerande domararbete och kompetensutveckling. Tanken med att renodla domarrollen blev aldrig fullföljd vilket mycket väl kan ha inverkat negativt på yrkets attraktivitet.

En större och bättre utbildad beredningsorganisation behöver inte betyda att kostnaderna ökar. Rimligen borde behovet av antalet ordinarie domare minska om dessa i större omfattning fick ägna sig åt uppgifter som kräver domarkompetens.

Karriären för ordinarie domare

Möjligheterna till karriär för en domare är begränsade, vilket kan påverka viljan att söka tjänst. En väg att gå kan vara att göra rådstjänsterna i överrätt befördrade. Vad som kan diskuteras är om en sådan befattning endast ska vara öppen för dem som har en väl meriterad underrättstjänstgöring viss tid i botten.

Avslutning

Det påstås inte i detta yttrande att de ”förslag” som nämns av domstolen är väl övervägda. Det påstås däremot att det finns anledning att titta närmare på de områden som anges i rubrikerna.

Utredarens förslag

Adjungerade råd

Från Ystads tingsrätt finns ingen invändning mot förslaget. Effekten kan däremot ifrågasättas. Visserligen kommer det nog gå att tillsätta dessa platser. Men den intressanta frågan är ju om förslaget kommer att bidra till att öka intresset hos tillräckligt många och tillräckligt skickliga och väl kvalificerade jurister utan domarutbildning att söka anställning som ordinarie domare på de villkor som gäller för dessa anställningar. Sveriges domstolar har trots allt i mer än ett decennium arbetat mycket aktivt för att bredda rekryteringsunderlaget, bl.a. genom att erbjuda möjlighet till extern adjunktion i överrätt. Att endast 11 av totalt 5 838 verksamma advokater år 2016 sökte anställning som ordinarie domare (se s. 157) är mot den bakgrunden en häpnadsväckande låg siffra. Slutsatsen kan därför inte bli någon annan än att det krävs något annat och något mer (se ovan under rubriken Allmänna reflexioner över utredarens förslag) än denna nya möjlighet till domarmeritering för att nämnvärt öka intresset hos andra skickliga och väl kvalificerade jurister än de som har genomgått domarutbildning att söka anställning som ordinarie domare.

Utökning av domarutbildningen

Förslaget är det enda i betänkandet som kan förutses ge mätbar effekt. Fråga är om det är kostnadseffektivt (Jfr Martin Holmgrens särskilda yttrande). Det är dessutom tveksamt om utredningens målbild – att fiskalerna kan ”ges möjlighet att i ökad utsträckning arbeta tätt tillsammans med ordinarie domare med särskilt svåra, omfattande och kvalificerade mål” (se s. 229) – är nåbar ens i teorin. En domares vardag innehåller få sådana mål, i vart fall i de flesta underrätter.

Tydligare lagreglering av domarmakten

Det finns ingen invändning mot detta förslag – det kommer dock inte att hända något med attraktiviteten i domaryrket om det blir verklighet.

Ett mer aktivt rekryteringsförfarande

Avsittet handlar mest om att slipa urvalsverktygen, vilket naturligtvis är bra. Om domstolarna ska få fler sökande krävs emellertid helt andra åtgärder. Här finns inspiration att hämta från både privata och offentliga arbetsgivare som marknadsför sig på ett helt annat sätt än Sveriges domstolar.

Sekretess i ansökningsförfarandet

Utredaren konstaterar själv att behovet är mycket litet. Från tingsrättens sida finns inga invändningar mot förslaget, mer än att det fått väl mycket utrymme i betänkandet.

Långsiktiga och stabila förutsättningar för rekryteringen

Individuellt anpassad introduktion är en självklarhet och en utveckling på det området välkomnas.

För Ystads tingsrätt

Stefan Olsson

Lagman

I arbetet med yttrandet har rådmannen Fredrik Bohlin samt tingsnotarierna Eric Lindgren och Elin Bogren medverkat. Yttrandet har också behandlats på ett av domstolens domarmöten.